

ساخت مراکز درمانی از زکات

گفتیم در تفسیر عنوان «سبیل الله» بین فقهاء اختلاف وجود دارد. از برخی کلمات استفاده می‌شود که این تعبیر عبارت است از هر مصلحت عام و از برخی دیگر استفاده می‌شود که منظور مصالح دینی عام است و برخی دیگر معتقدند هر عمل قربی و هر کاری که موجب تقرب به خداوند متعال باشد مشمول این عنوان است.

از برخی دیگر از کلمات استفاده می‌شود که بین مصلحت و قربت تقابل است. مثلاً محقق فرموده است: «و هو کل ما کان قربة أو مصلحة»

گفتیم یقیناً این عنوان به جهاد اختصاص ندارد بلکه از برخی کلمات استفاده می‌شود که جهاد سبیل الله نیست بلکه جهاد در سبیل الله است.

ما گفتیم در اضافه کلمه سبیل به الله دو معنای مختلف محتمل است که بین آنها تباین است و از نظر مشهور استعمال لفظ در متعدد اگر ممکن هم باشد خلاف ظاهر است. یک معنا، اضافه اختصاص است یعنی راهی که منسوب به خداست در مقابل راه‌های غیر خدایی. بر همین اساس برخی گفته‌اند منظور از سبیل الله همان دین خداست لذا اسلام سبیل الله است.

معنای دیگر این است که سبیل الله به معنای سبیل الی الله است که در این صورت شامل هر عمل قربی است چون هر عمل قربی به خدا منتهی می‌شود.

توجه به این نکته لازم است که در برخی روایات در بحث وصیت، سبیل الله به حج تفسیر شده است و این با همان معنای اضافه غایی سازگار است اما لازمه آن این نیست که سبیل الله که جزو مصارف زکات است هم به همین معناست بلکه ممکن است در یکی به معنای اضافه غایی باشد و در یکی اضافه اختصاص منظور باشد.

در هر حال این دو معنا و احتمال متباینند و لذا عبارت کسانی مثل محقق که بین هر دو تعبیر جمع کرده‌اند نیاز به توجیه دارد. شاید منظور آنها از مصحلت، عمل توصیلی باشد یعنی عملی که مصحلت آن روشن است در مقابل تعبدی که مصحلت آن روشن نیست و فقط تعبد به آن معلوم است و مصحلت به این معنا را به این بیان مشمول تعبیر سبیل الله دانسته‌اند که محبوب خداست هر چند قصد قربت هم در آن نباشد و این در مصالح عام متصور است.

مرحوم آقای میلانی فرموده سبیل الله باید طوری معنا شود با سایر مصارف زکات تداخل پیدا نکند و معنا کردن فی سبیل الله به هر عمل قربی شامل سایر مصارف زکات هم هست و نمی‌توان ذکر آن را از قبیل ذکر

عام بعد از خاص دانست چون در اثناء مصارف زکات ذکر شده است نه در انتهای آنها. بر همین اساس ایشان گفته‌اند منظور از سبیل الله هر عملی است که با قطع نظر از قصد قربت مکلف، سبیل الله محسوب می‌شود و این همان مصالح عام است که نفع آنها به مسلمین برمی‌گردد که با قطع نظر از قصد قربت مکلف، سبیل الله محسوب می‌شوند.

«و التحقيق: ان الظاهر من سبيل الله هو ما كان كذلك بالحمل الشائع، لا بمجرد قصد القرية من حيث اعانة المؤمن، وإدخال السرور في قلبه، ونحو ذلك. والمصالح العامة كالمساجد والقناطر ونحو ذلك تعد من السبيل.

و الجهاد و الحج كذلك. و اما الأشخاص فيشكل فيهم الأمر. إذ فرق بين ان يعطى من الكسوة و الطعام للشخص قرية الى الله تعالى، و بين ان يصرف شيء في سبيل الله قرية اليه تعالى. فمن صرف مالا في تزويج شخص، أو اعطى له مالا لان يتزوج و قصد بذلك القرية فقد سلك سبيل الخير، و حصل الأجر و الثواب. لكن حيث لا يعد التزويج من سبيل الله تعالى فلم يصرف المال في ذلك.

و بهذا الكلام يندفع الاشكال من ان سبيل الله تعالى يعم بقية الأصناف.» (محاضرات في فقه الامامية، ج ۲، ص ۱۲۸)